

نفس ایشان تاثیرگذار است

سیدمحمد موسوی

با احترام از استاد یاد می‌کند و می‌گوید: ایشان علاوه بر بهره فراوانی که از علامه طباطبایی و حکمت متعالیه بهره‌سجایای

اخلاقی و خصوصیات متواضعانه علامه را هم به ارث برده‌اند. حجت‌الاسلام والمسلمین خسروپناه در مصاحبه با «پنجره» از جایگاه عقل‌گرای در مکتب اهل بیت از یکسو و تلاش‌های علمی و سجایای اخلاقی آیت‌الله انصاری شیرازی از سوی دیگر سخن گفت.

برای دومین بار و به دنبال استقبال مخاطبان، پرونده جدیدی برای بررسی اندیشه و سیره حضرت آیت‌الله انصاری شیرازی گشوده‌ایم؛ شخصیتی که جزء علمای شاخص در عرصه معرفت‌شناسی است. به نظر شما جایگاه معرفت‌شناسی در مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام) چگونه است؟

شاخص و معیار مهمی که شیعه را از اهل سنت تمایز می‌دهد مسأله امامت است. میراث بزرگ شیعه را معارف بلند و عمیق اهل بیت تشکیل می‌دهد. اگر به مجموعه تفکر شیعه توجه شود بحث معرفت‌شناسی و روش‌شناسی معرفت در تفکر شیعه مورد توجه قرار گرفته است و اهل بیت از روش‌های مهم کسب معرفت سخن گفته‌اند؛ هم از روش مراجعه به وحی و قرآن و هم بهره‌گیری از عقل و تجربه و روش‌های دیگری که در عرفان مورد بحث است، اما روش عقلانی

در دیدگاه اهل بیت از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است لذا در باره جایگاه و چیستی عقل از سوی اهل بیت روایات فراوانی بیان شده است

تعریف عقل‌گرایی در نصوص دینی چگونه است؟
عقلی که در نصوص دینی بیان شده است ابزاری نیست که تنها به درک مجهول می‌پردازد بلکه این تنها یک کارکرد عقل است و خاصیت دیگر آن رساندن انسان به مقام عبودیت و بندگی است؛ عقلانیت از منظر اهل بیت فرآیندی است که از شناخت و نظر شروع و به عمل ختم می‌شود، بنابراین علم و تقوی هر دو دستاورد عقل دینی هستند لذا عقل‌گرایی در تفکر شیعه با تفکر غربی متفاوت است؛ عقل‌گرایی در تفکر غربی یعنی خودبستگی عقل و منحصر کردن آن در مقام نظر ولی عقل‌گرایی در تفکر شیعه نه تنها خودبستگی نیست بلکه از وحی مدد می‌گیرد. عقلی که در نصوص دینی است از مقام نظر شروع می‌شود و به مقام عمل تمام می‌شود در روایت داریم «العقل الفهم» و «ما عُذِبَ بِهِ الرَّحْمَنُ، وَ اُكْتَسِبَ بِهِ الْجَنَانُ» - کافی، ج ۱، ص ۲۵ - بنابراین عقل یک حقیقت و یک فرآیند است.

مروجان عقل‌گرایی و عقلانیت در مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام) چه کسانی بوده‌اند؟

در رأس همه باید از پیامبر و ائمه معصومین (علیهم‌السلام) نام برد که جایگاه مهمی برای عقلانیت قائل بوده‌اند و بعد از ایشان شاگردان مکتب اهل بیت بودند که برای عقل جایگاه ویژه‌ای قائل هستند؛ حتی اخباریون به عقل‌گرایی قائل‌اند و در میان فلاسفه افرادی مانند اشراق‌یوعلی و ملاصدرا

دره بین

● اگر به مجموعه تفکر شیعه توجه شود بحث معرفت‌شناسی و روش‌شناسی معرفت در تفکر شیعه مورد توجه قرار گرفته است ● عقل‌گرایی در تفکر شیعه با تفکر غربی متفاوت است؛ عقل‌گرایی در تفکر غربی یعنی خودبستگی عقل و منحصر کردن آن در مقام نظر. ولی عقل‌گرایی در تفکر شیعه نه تنها خودبستگی نیست بلکه از وحی نیز مدد می‌گیرد ● ایشان (آیت‌الله انصاری شیرازی) با تمام وجود خود را عین‌الربط الی الله می‌دانست و این احساس را شاگردانش هنگام تدریس می‌دیدند

... و به مسأله عقل پرداخته‌اند و حتی عرفایی مانند ابن عربی در فتوحات و فصوص از یک نظام عقلانی استفاده می‌کنند و این‌ترکه اصفهانی عقل را هم معیار سنجش شهود می‌دانند.

در این میان حاجی سبزواری از چه جایگاهی برخوردار است؟

حاجی پیشتر به‌عنوان شارح حکمت صدرایی معرفی می‌شود، بعد از ملاصدرا فلسفه او مهجور ماند و بیشتر تفکر مشائلی شهرت و رواج یافته بود و شخصیت‌هایی مثل آقاعلی حکیم و حاجی سبزواری و... تفکر ملاصدرا را توسعه دادند و از مرحوم حاجی سبزواری می‌توان به‌عنوان شارح خوب حکمت متعالیه با رویکردی عرفانی نام برد.

حضرت آیت‌الله انصاری شیرازی چه نقشی در پیشبرد آن داشته‌اند؟

استاد آیت‌الله انصاری شیرازی یکی از شارحان و تبیین‌گران بسیار دقیق حکمت متعالیه هستند و باید به معنای دقیق کلمه او را حکیم معرفی کرد، چون ایشان از عقل به معنایی که توضیح دادم استفاده کرد؛ یعنی از نظر شروع کرد و به عمل رسید و چنین آسانی حکیم است. شرح ایشان بر منظومه بسیار عالمانه و دقیق بود، ایشان با تمام وجود خود را عین‌الربط الی

الله می‌دانست و این احساس را شاگردانش هنگام تدریس می‌دیدند. ایشان علاوه بر بهره فراوانی که از علامه در حکمت متعالیه برده است در واقع سجایای اخلاقی و خصوصیات متواضعانه علامه را هم به ارث برده‌اند. شرح منظومه ایشان از بهترین شرح‌های منظومه است. بسیار دقیق این مباحث را شرح داده و در این نوشتاری که به همت برخی شاگردان ایشان

پیشانی از عقل نظری شروع و به عقل عملی رسید. لذا حکیم به معنای دقیق کلمه است

تنظیم شد. روح معنوی ایشان در اثر هوداست. **بسیاری معتقدند که همین ویژگی‌ها نفوذ کلام بالایی به ایشان داده است. نظر شما چیست؟**
آیت‌الله سبحانی بارها از آیت‌الله انصاری شیرازی درخواست کردند که در مؤسسه‌شان در سی اخلاقی توسط ایشان برگزار شود و ایشان زیر بار نمی‌رفتند و تواضع می‌کردند. زمانی از ایشان درخواست شد که جمعی از دانشجویان به دیدار ایشان بیایند، دانشجویانی که شاید اعتقادی به حوزه نداشتند ایشان فرمودند: «به شرطی می‌پذیرم که اجازه دهند من کفش‌های ایشان را جفت کنم» و این دیدار اتفاق، دانشجویانی که ایشان را دیدند

در اولین نگاه منقلب شدند. ایشان نیز قدری سخن گفتند و بیشتر منقلب شده و حال درونی عجیبی یافتند و هنگام رفتن هم کفش‌های دانشجویان را جفت می‌کردند و همه زار زار گریه می‌کردند. عالمان اهل تقوی بدون سخن گفتن نیز جامعه را تربیت می‌کنند و لذا اگر آسیب‌هایی در جامعه دینی خود می‌بینیم قدری به تأثیر ضعیف عالمان برمی‌گردد، البته دشمن تلاش می‌کند و فعالیت‌های ضد فرهنگی هم انجام می‌دهد.
آیا خاطره‌ای از ایشان به یاد دارید؟
ایامی که در فیضیه حجره داشتیم گاهی آخر وقت به گذر خان می‌رفتم تا میوه‌های ارزان‌تر بخرم چون نوعاً آخر وقت هستند و شباهت‌های زیادی به علامه طباطبایی دارند!!!

پیشانی از عقل نظری شروع و به عقل عملی رسید. لذا حکیم به معنای دقیق کلمه است